

Процентният механизъм е специална форма на непряка подкрепа от страна на държавата. Благодарение на него физически лица, а в някои държави и компании, имат правото да изберат неправителствена организация, която да получи определен процент (1 или 2 %) от платения от тях данък. След събиране на данъчните декларации, държавата превежда съответните суми. Механизмът е въведен за първи път в Унгария през 1996 г., а през 2003 г. Словения, Словакия, Литва, Полша и Румъния също приемат модела. Правната структура и методът на опериране са различни в отделните държави. Броят и типът на организациите, които получават помощ, е разнообразен, но като цяло обхваща НПО, които имат обществено полезни цели и дейности.

Родината на процентния механизъм е Западна Европа. Идеята за този модел се ражда в далечното минало, когато е имало нужда да бъдат разрешени проблеми, настъпили след отделянето на църквата от държавата. "Процентното законодателство" е трябвало да осигури специален, неполитически начин да се спонсорира католическата църква. В Източна Европа идеята на механизма била да окаже подкрепа на така наречената „социална сфера“, която се доминира от неправителствени организации.

Процентният механизъм помага за развитие на гражданското общество, защото:

- дава правото на данъкоплатеца да реши за каква кауза да бъдат използвани част от данъците, които плаща на държавата.
- снабдява НПО с допълнителни ресурси;
- подпомага обществото да опознае „третия сектор“ и да се ангажира със значими каузи
- подобрява комуникационните умения на организациите.

Процесът е двустранен – механизмът помага на обществото да се образова относно ролята и значението на НПО, но в същото време мотивира организациите да осъществяват контакт с хората. Освен това моделът може да послужи за осигуряване на децентрализирана и деполитизирана подкрепа на дейности, които са в полза на обществото.

Всеки, който плаща данъците си, може да посочи за какво иска да бъдат използвани дадените от него средства, при условие, че ги плати в предвидените срокове. Понятието „данъкоплатец“ включва всички местни жители, съответно и чуждестранни граждани, които дължат плащането на данъци в страната. Всички те имат право да се възползват от процентния модел.

В Унгария средствата обикновено се дават на НПО, но 1% от тях могат да отиват при църквата или публични институции. Неправителствените организации трябва да отговарят на определени критерии, за да получат финансиране по линия на процентния механизъм:

- Организацията трябва да осъществява обществено полезни дейности в продължение на поне от една година (без прекъсване);
- Организацията трябва да е била регистрирана поне две години преди да кандидатства за финансиране по процентния модел;
- Организацията не трябва да има неплатени публични задължения;
- Организацията трябва да има регистриран офис в Унгария;
- Организацията трябва да защитава интересите на унгарското общество и на обществото на унгарците, които живеят в чужбина.

Процентният механизъм вече е изиграл голяма роля в повишаването на чувството за самосъзнание и активното участие на гражданите в социалния живот. Данъкоплатците, които се възползват от процентния модел, нарастват с всяка изминала година. Моделът е помогнал и за увеличаване на познанията сред обществото относно социалния сектор, което е ключова характеристика за неговото бъдещо развитие. По този начин, освен че се събират средства, се повишава отговорността, прозрачността и надеждността на нестопанския сектор.

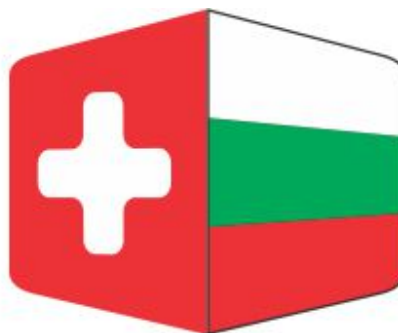
Според критиците на процентния механизъм по този начин не може да се създаде филантропна култура. Това се дължи на факта, че този модел не струва нищо на данъкоплатеца, освен времето и усилието, нужни, за да бъде направено дарението. Тъй като плащането на данъци е социално задължение, то не може да бъде смятано за доброволен избор, направен от индивида.

*****

Настоящата статия е част от поредица публикации, посветени на темата „Механизъм за финансиране на гражданските организации от държавата: защо, как и кой?“, подготвени в рамките на проект „Партньорство в стратегии и действие“, изпълняван от Български център за нестопанско право в партньорство с Фондация ПАЦЕП.

Проект „Партньорство в стратегии и действия“ се реализира с финансовата подкрепа на Конфедерация Швейцария чрез Фонд за реформи, свързани с участието на гражданското общество.

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Автор: Кристина Петкова

Методическа и експертна подкрепа в избора на материали за изследване, подготовка на текстовете и редакция на статиите от поредицата – Георги Генчев